

Rezumatul tezei de abilitare

Teza de abilitare *Formă și idee via corporis. Vectori fundamentali în laboratorul actorului* reiterează parcursul meu profesional, academic și artistic, ulterior tezei de doctorat intitulată *Bovarismul. Jocurile ficțiunii bovarice în literatură și teatru*, susținută în 2010 la Universitatea de Arte din Târgu-Mureș, în parteneriat cu Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Prima parte a tezei expune realizările științifice, academice și cele de creație artistică, fiind structurată în trei mari axe de cercetare. Tematicile cuprinse în activitatea mea de cercetare au reclamat prin ele însele abordarea interdisciplinară și perspectiva comparatistă. Astfel, demersul meu științific a fost susținut și s-a fundamentat pe lucrări din domeniile filosofiei, psihologiei, psihanalizei, filologiei, sociologiei, antropologiei, precum și pe cele ale istoriei artei, esteticii, poeziei și antropologiei teatrale.

1. **Prima axă** se referă la evoluția și dezvoltarea tematicii abordate în teza de doctorat, prezentate în două cărți: *Dagherotip cu Emma la fereastră. Bovarismul. Jocurile ficțiunii bovarice; Efectul de culise. Teatralitatea ambiguității și ambiguitatea teatralității*. Această parte cuprinde hermeneutica bovarismului din perspectiva relației speculare dintre figura bovaricului și cea a comediantului, teatralitatea și mecanismele fenomenului bovaric, imaginea ca motor al ficțiunii bovarice, utopiile identitare ale individului. Avându-și originea în filosofia bovarismului a lui Jules de Gaultier, studiul comparatist relevă raportul identitate – alteritate, esență – aparență, autentic – inautentic, real – ireal. Analiza s-a focalizat pe însăși ambiguitatea rezultată din tensiunea existentă între aceste polarități, pe acea zonă de interstițiu, graniță, fâșie, care favorizează glisările, rătăcirile, confuziile sau jocurile celor două planuri antinomice. Temele principale supuse cercetării au fost: ambiguitatea acestor ființe, vraja măștii, natura proteică și metamorfozele acestor ființe, felul cum se raportează la principiul *mimesis*-ului, puterea imaginației, tipul specific de conștiință caracteristic fiecăreia.
2. **A doua axă** de cercetare cuprinde filosofia actului ludic și corporalitatea expuse în cursul de limbaj teatral non-verbal *Corpul actorului – imagine, metaforă, semn. Hieroglifă corporale*. Corpul și valențele lui expresive au fost mereu în centrul preocupărilor mele artistice și didactice. Partea teoretică a cursului evidențiază valențele comunicaționale și semiotice ale corpului uman și ale corpului actorului dintr-o perspectivă interdisciplinară, care include științele comunicării, semiotica,

antropologia și sociologia, precum și unele poetici teatrale. Sunt înregistrate raporturile socio-culturale ale limbajului non-verbal exprimate în teoriile kinezicii, proxemicii, hapticii, legătura dintre tehnicile teatrului și tehnicile comunicării, teorii ale comunicării, contribuții ale unor școli (în special școala de la Palo Alto și paradigma ei relațională), precum și ale semioticii teatrale. Corpul a ajuns, în ultimele decenii, protagonistul discursului intelectual, hermeneutica corporalității a explodat în bogate și variate studii odată cu post-modernismul. Interesul exaltat față de corporalitate indică bucuria redescoperirii corpului ca ceva ignorat, uitat și neglijat vreme îndelungată. Elogiul corpului în actualitate nu este altceva decât o revendicare a unui statut cândva refuzat. Printr-o investigație diacronică, am urmărit cum s-a ajuns la viziunea unitară asupra ființei umane, respectiv la conceptul de corp-minte (*body-mind*), atâta vreme cât modelul dualist a fost cu preponderență caracteristic gândirii occidentale. Disjunctia corp-suflet, care a marcat gândirea și cultura europeană, a asigurat corpului statutul de ostracizat, ca atare s-a impus o rapidă incursiune la originile concepției dualiste, cu escale în orfism, la Pitagora, Platon, Plotin, Ficino, Descartes. Am înregistrat schimbarea de paradigmă prin opera lui Friedrich Nietzsche și Sigmund Freud, continuată de fenomenologia lui Edmund Husserl, dar în special a lui Maurice Merleau-Ponty. Am marcat contribuția gestaltismului, a terapiei Gestalt (Fritz Perls), precum și a filosofiei minții (Gilbert Ryle, John R. Searle, Daniel Dennett, George Lakoff, Mark Johnson, Francesco Varela, Shaun Gallagher, Yasuo Yuasa, Drew Leder, Thomas Metzinger) și a neuroștiințelor (Antonio Damasio, David Eagleman, Giacomo Rizzolatti, Vittorio Gallese) la conturarea conceptului de „minte întrupată”. Am cercetat „geografia” corpului arhetipal, omul ca microcosmos, energia și caracteristicile ei, centrul energetic de lucru al actorului – *hara*, semnificațiile mandalei ca *imago mundi* și *imago mentalis*. Am revelat semnificația încadraturilor, a ramei scenei care decupează realul de ireal, dar, în același timp, constituie cadrul de referință al imaginii corporale a actorului și impune adoptarea și adaptarea legilor perspectivei. M-a preocupat, apoi, reliefația valorii simbolice a relațiilor spațiale, derivate din poziția verticală și simetria bilaterală a corpului uman. Cercetarea mea subliniază importanța capitală a resurecției anti-naturaliste în teatru, care a dus la o nouă „citire” a corpului. Am analizat corpul actorului în relație cu binomul spațiu-timp și mișcarea sub aspectele ei expresive. Pornind de la interogația cum ajunge actorul să dea formă ideii, subcapitolul *Formă și idee via corporis* al prezentei teze de abilitare valorifică eficient cercetarea conceptelor de *corp semn*, *corp-trăit* (Merleau-Ponty),

mente întrupată/corp-mente (neuroștiințe), reunindu-le cu puterea de comprehensiune a corpului – *cogito corporal* (Mikel Duffrene). Sinteza lor permite sesizarea legăturii imanente dintre idee și formă în arta actorului. Prin *cogito corporal*, ideea trece din stadiul virtual în act împlinindu-se în formă perceptibilă. A fi idee expresivă este punere în formă. Drumul ideii spre formă este un travaliu al *gândirii corporale*. În stadiul virtual, ideea nu e decât „frumoasa fără corp”. Ideea trece de la o existență virtuală și abstractă la o existență sensibilă și încarnată grație *gândirii corporale*. Formulată concis, teza mea este: actorul este idee însuflețită și expresivă grație unui *cogito corporal* care, prin însușirea unor tehnici, stăpânește limbajul teatral.

3. **A treia axă** reflectă corpul comun al cercetării și creației fundamentat pe convingerea că *praxis*-ul și *theoria* alcătuiesc experiența circulară a artistului pedagog. Am redat aici activitatea profesională (roluri, ateliere de creație, colocvii, festivaluri teatrale în calitate de actriță), activitatea didactică (pedagogia artei actorului, conferințe, colocvii, spectacole, ateliere de creație, festivaluri teatrale studențești) și alte activități academice (activitate editorială: coordonare număr *Studia Dramatica*, comisii doctorale și de licență). Am prezentat succint câteva dintre cele 18 roluri interpretate după 2010, dintre care amintim Winnie din *O, ce zile frumoase* de S. Beckett, Hilda din *Cutia Pandorei* de Katalin Thuróczy, Solange din *Cameristele* de Jean Genet. Am revelat cum propria experiență beckettiană m-a ajutat să concep cursul de studiu al personajului beckettian pentru studenții de la master, aplicând practic experiența acumulată printr-un set de exerciții care vizau tehnici din Jacques Lecoq, Rudolf Laban, David Esrig, Richard Schechner. Sunt reflectate strategii ale pedagogiei artei actorului care aduc în prim plan paradigma actorului-creator, pedagogia deschisă și pedagogia eveniment, formarea actorului, dialectica rădăcini – aripi, relația maestru - discipol și starea de creativitate. Partea întâi a tezei se încheie cu frânturi de *ars poetica* exprimate în *Portertul actorului*.

Partea a doua a tezei de abilitare constă în prezentarea cercetărilor de perspectivă, care succed într-o continuitate firească cercetărilor de până acum. Am în vedere mai multe direcții de cercetare ce se subscriu explorării filosofiei actului ludic, poeticii și poieticii actorului. Proiectele prevăd continuarea investigației teoretice și practice pe teme mari ale corporalității și imaginarului, ale relației actor – mască, rol, personaj (ale identităților fictive) sau cele ale stilisticii interpretative. Preocupările mele merg și spre sfera procedeelelor și tehnicilor de construcție a dinamicii vizuale și ritmice. Proiectele care au deja un contur mai

ferm sunt următoarele:

1. Reunite sub titlul *Ușa lui Garrick*, această axă a proiectelor de perspectivă vizează continuarea explorării unor tematici de interes pentru mine: teoria circularității, teoria *double bind* (Gregory Bateson), fragilitatea granițelor interior – exterior, eu – altul, identificare – distanțare, vizibil – invizibil, suprafață – profunzime. Pornind de la postulatul că, în teatru, totul e dublu, actorul apare ca o *coincidentia oppositorum* în acțiune, ca atare se impune cercetarea lărgită a paradoxurilor comediantului.
2. A doua axă prevede sistematizarea și finalizarea unor cursuri: *Masca și Commedia dell'Arte*. Lecția perpetuă a *Commediei dell'Arte*. În al doilea rând, pe linia ludicității histrionice, preconizez dezvoltarea unor bruioane de cursuri referitoare la figura *trickser*-ului și a bufonului.
3. O a treia axă se referă la pedagogia eveniment, la organizarea unor ateliere de creație centrate pe analiza mișcării la Rudolf Laban și aplicarea ei în arta actorului, precum și pe dansul Butoh.
Prin aceste ateliere, urmăresc crearea unei relații de specularitate între gândirea occidentală și cea orientală, între rațional și irațional, cu scopul stimulării *gândirii corporale* și a diversificării tehnicilor și limbajului teatral.